

Els taxis de la Lluïsa Cunillé

Albert Arribas

ALBERT ARRIBAS, «Els taxis de la Lluïsa Cunillé», publicat a la revista *Benzina. Revista d'excepcions culturals*, núm 45, 2010.

Vaig començar a llegir el teatre de la Lluïsa Cunillé mentre intentava treure'm el carnet de conduir. Ja d'entrada, dos títols prou significatius de la seva producció (*Accident i Vianants*) em van cridar inexplicablement l'atenció, juntament amb la portada de l'edició d'*Apocalipsi*, on s'hi perfilava la silueta negra d'un taxi. Jo, ho he de reconèixer, estava obsessionat nit i dia amb la idea de *conduir*, així que pel que semblava, aquell indret no era el millor per ofegar-hi les meves angoixes. A mesura que llegia els textos, anaven prenent forma una infinitat de fantasmes automobilístics, entre els quals destacaven particularment els taxis, i que s'anaven articulant millor peça rere peça, mentre m'anaven conduint per les llums i ombres d'una de les Obres més sòlides del teatre europeu contemporani.

El teatre de la Cunillé (Badalona, 1961) és apolític, és polític, és íntim, és social, i tantes altres coses; tot menys homogeni. Però sí coherent.

Extraordinàriament coherent, cosa que avala els nombrosos premis que ha rebut (entre els quals, el Lletra d'Or i el Nacional de Cultura). Qui el descobreixi mentre intenta treure's el carnet de conduir, s'adonarà d'immediat que allò que reforça els postulats estètics de l'autora, en la pluralitat formal que aquests presenten, és un treball marcadament artesanal. I això és el que dóna color i volum (que no és poc) a la minuciosa observació del nostre món que llueix en el seu teatre. Els leitmotivs hi són nombrosos, però rarament banals, i la forma en què sap articular-los aconsegueix crear imatges d'una força poètica fascinant, que contextualitzen les accions dramàtiques de cada obra.

Els taxis, i tot l'univers automobilístic en general, són recurrents, si no omnipresents, en els textos (resulta tot un repte trobar-ne algun entre la quarantena d'obres escrites en solitari que l'autora ha estrenat o publicat, on no hi surtin si més no mencionats), i

demostrin que un dels principals postulats estètics de la Lluïsa Cunillé consisteix a oferir una visió polièdrica de la realitat, aprofitant al màxim tot el material dramàtic amb què treballa (segurament caldria dir «que treballa»), convidant l'espectador a saber escoltar tot allò que es diu, o que no es diu. En el cas dels taxis i els cotxes, aquests es converteixen sovint en eixos de l'acció. A *El empleo*, una dona que vol demanar feina com a caixa d'un garatge és ajudada per un veí a preparar l'entrevista de feina (i aquest, a mitja obra, li ensenya a «conduir», dins la casa, sense cotxe...), mentre que a *El Bordell*, el noi de quinze anys es queda amnèsic després d'estavellar-se contra un arbre la primera vegada que intentava conduir, per citar només una de les primeres i una de les últimes obres de la dramaturga.

Els sentiments troben sempre un lloc en els taxis i cotxes de la Lluïsa Cunillé. Si bé sembla destacar-hi la por (a l'autonomia, a la novetat, al contacte personal...), el ventall de colors humans que es posen de manifest en relació a un vehicle dóna la impressió de no tenir fi. El taxi és l'escenari quasi oníric on les relacions dels quatre personatges d'*Apocalipsi* es veuen de sobte alterades, a causa de l'extrema proximitat i la manca de distància vital; o els accidents són sovint ocasió d'apropar-se a l'Altre, fins al punt que, a *Aigua, foc, terra i aire*, un atropellat i un conductor arriben a intercanviar els papers al mig del carrer. El fet que altres vehicles de transport «en comú», com ho serien els autobusos o els trens, no tinguin una presència tan accentuada, sembla suggerir la irrevocable solitud que caracteritza la condició humana.

Els automòbils despullen els personatges, obligant-los a enfrontar la seva solitud amb la presència dels altres, i són sovint ocasió de trobades de tota mena.

A *Dotze treballs*, per exemple, una dona explica amb força connotacions eròtiques com en va acollir una altra que feia autoestop; mentre que a *Occisió*, el suposat atropellament d'un cérvol per part d'un home que ha estat internat en un manicomi, planteja una amenaça per a les dues dones que es troben en l'hotel solitari de l'obra. D'aquesta manera, resulta difícil no llegir entre línies quan un personatge en convida un altre a compartir taxi o cotxe amb ell, o bé quan decideix posar-se a fer autoestop (en el fons, l'equivalent 'gratuït' del taxi), o quan refusa de conduir per sempre més arran d'un antic accident.

Taxis i cotxes no impedeixen en absolut la comunicació entre els personatges, però tampoc no deixen d'exercir de *memento* tràgic en cap moment. Deu ser per això que tants personatges rebutgen ser acompanyats a l'hora de marxar, i prefereixen agafar un taxi. Aquest vehicle, doncs, és un element fonamental en l'estètica de l'escriptora (és el títol, a més, de la primera de les cinc parts que conformen la peça primerenca *Jòquer*). De fet, bastants personatges són taxistes (a *Privado*, es tracta d'un taxista «privat» de llicència per haver conduït begut), dues obres tenen escenes que passen dins d'un taxi (*Berna* i *Apocalipsi*), i el fet que una enorme quantitat de personatges marxi (i sovint, fugi) en taxi, reforça la idea que un dels escenaris fonamentals del teatre de la Lluïsa Cunillé és la fugida, i per tant la crisi (el moviment) com a realitat.

Crec que en el taxi s'hi troba una de les imatges fonamentals de la poètica de la Lluïsa Cunillé, perquè em sembla que aquest vehicle suggereix que la tragèdia de l'ésser humà contemporani és tan metafísica com política (i per tant social, fins i tot econòmica). Quan un personatge agafa un taxi, es posa en moviment, encara que sovint no sàpiga on va, o ni tan sols on vol anar. Confia el seu destí en mans de l'Altre, a canvi d'uns diners, igual que probablement s'encarregarà al seu torn de recollir un altre destí. L'única resposta possible a la vida és el moviment, encara que sigui fugint, perquè la realitat obliga a enfrontar-se amb continus «accidents», i és alhora fugissera.

L'associació constant que fa la dramaturga entre el cotxe i «les claus» sembla reforçar aquesta idea. No obstant això, si bé les claus solen remetre a un destí «sota control», a l'obra de la Lluïsa Cunillé és habitual que els personatges condueixin cotxes que no els pertanyen, cedits per algú altre, o de lloguer, i les claus van de mà en mà, presentant-se gairebé sempre com una moneda que ha d'anar circulant, perquè ningú no és amo del propi destí, i en canvi sol compartir el destí dels altres, en la brevetat d'una trobada casual o sovint accidentada.

El taxi no és l'única imatge fonamental en l'univers estètic de la Lluïsa Cunillé. Crec que resseguint la presència dels automòbils al teatre de l'autora s'hi pot traçar una aproximació prou paradigmàtica, això sí, que permet tenir-ne una visió de conjunt força significativa. Tanmateix, cal dir que resulta molt incompleta... De fet, ara que fa un temps que estic intentant trobar pis, començo a sospitar que si rellegís aquestes obres

(plenes d'hotels, pisos de lloguer i espais de pas, sovint en ruïna) tampoc no hi podria ofegar les meves noves angoixes...

TAXISTA: No és agafar un passatger aquí i deixar-lo allà. La gent és molt primmirada, i bé, no sempre és possible deixar-los on demanen, llavors has de fer veure que hi has arribat, has de fer veure que aquell lloc hi és, que existeix realment.

BERNA (1991)

MUJER 2: Quisimos frenar pero ya era tarde y nos fuimos contra una valla... por querer frenar, luego nos dijeron que lo mejor en estos casos precisamente es no frenar.

UNA OBRA DE CÁMARA (1992)

MUJER 2: Pues ven. Podemos coger el mismo taxi...

MUJER 1: No. Es igual.

MUJER 2: ¿Dónde vives?

MUJER 1: Es igual. Ve tú sola.

LIBRACIÓN (1993)

AMIGO: Y tú qué dijiste...

MUJER: Nada. (Pausa.) Luego me ayudó a subir al taxi porque aún estaba bebida.

AMIGO: ¿Subió contigo al taxi?

MUJER: Sí, me acompañó al hotel.

PRIVADO (1996)

CARME: Per què parreu com si no hi fos...? És increïble... (A la MARTA.) A vostè li deu passar sovint el mateix, oi?

MARTA: Com diu?

CARME: Sí, dona... que parlin aquí al darrere com si ningú conduís el cotxe...

APOCALIPSI (1998)

VELL: No entenc per què no ha tornat a conduir si no va ser culpa seva...

HOME: Primer vaig pensar que ho deixaria un temps... una quantes mesos... llavors em vaig acostumar a anar en taxi. I ara em sembla que ja m'he acostumat que em portin a tot arreu. Es pot dir que conec tots els taxistes de la ciutat.

LA CITA (1999)

ELLA: Si encara te'n recordes, de conduir...

FILLA: Sí...

ELLA: No ho sé... Abans he pensat que feia temps que no t'he vist conduir.

FILLA: De vegades condueixo el cotxe d'algun amic.

L'ANIVERSARI (1999)

DONA 2: I tampoc no hi ha manera de trobar taxi.

DONA 1: Se n'anirà aquesta nit.

DONA 2: Sí.

PIANISTA: Vol que l'acompanyem a l'estació?

DONA 2: No cal. Ja trucaré un taxi.

DONA 1: Trucarà un taxi?

DONA 2: Sí...

HOME: Per telèfon?

DONA 2: És clar.

EL GAT NEGRE (2001)

JOVE: Fa temps que no parlo amb la meva dona. M'han dit que ja surt amb un altre.

ELLA: De debò?

JOVE: És taxista. Havia pensat agafar una nit el seu taxi, fer que em passegés per tot Barcelona i a l'hora de pagar, treure la pistola i espantar-lo una mica.

BARCELONA, MAPA D'OMBRES (2004)

DONA: És el moment en què comences a desafiar la teva pròpia condició, la que et condemnaria per sempre més a aixecar els ulls per mirar el cel. Quina altra aventura ens podem permetre de casa a la feina sinó prémer l'accelerador a fons a les rectes i els més intrèpids tancar els ulls en algun revolt?

LA NIT (2006)

HOME: Aquesta dèria que hi ha aquí pels cotxes grossos i llampants no l'he vista enlloc.

INTÈRPRET: A vostè no li agraden els cotxes?

HOME: La veritat és que m'estimo més anar en taxi.

INTÈRPRET: I per què no contracta el meu fill com a xofer?

HOME: El seu fill sap conduir?

APRÈS MOI, LE DÉLUGE (2007)